

DELO

TRST 8. marca 1993 - Leto XLV. - Štev. 3 - Petnajstdnevnik - Quindicinale - Abb. postale - Gruppo II-B/70% - 700 lir

Direktor ALBIN Škerk - Ureja uredniški odbor - Odgovarja FERDI ZIDAR - Uredništvo in uprava: Trst, Ulica S. Spiridione 7 - Telefon (040) 366833
Dopisništvo v Gorici: Ulica Locchi 2, tel. (0481) 84436 - Poštni tekoči račun 14454342 - Letna naročnina 12.000 lir - Tisk in fotostavek GRAPHART - tel. (040) 772151

Zdravo Marina

Vemo, da zgodovino – kot se temu reče – delamo vsi; a znano je tudi, da jo nekateri do neke mere kar posebej. Tovarišica Marina spada med slednje. Njena življenjska parabola sovпада v dobri meri z bojem, z organiziranostjo, z upanji in razočaranji, z zmagami in porazi, z dosežki in izgubami tako delavskega, komunističnega demokratičnega antifašističnega gibanja kot tudi slovenske narodne prisotnosti in njenih prizadevanj ter, seveda, z življenjem internacionalistične misli tu na tem koncu sveta. Tu, na Tr-

življala neposreden napad na dve osnovni, življenjski značilnosti njene identitete, to je na njeno narodno in družbeno pripadnost. Nje, slovenske delavke, vse to ni moglo ločevati od ravno tako zaničevanih italijanskih delavcev, ampak jo je z njimi povezovalo.

Z vso silo in sunkovitostjo se je torej postavljala vprašanje skupnega, hkratnega izbojevanja in reševanja tako delavsko-družbenih kot narodnih pravic in enakopravnosti.

A kje in kako?

vek, odgovoren pred stranko, pred ljudstvom in pred lastnim narodom. Prepričanje v to, da bo ideologija, ki ji je pripadala tudi sama, rešila vsa odprta vprašanja naglo, neustavljivo in dokončno, to prepričanje je bilo takrat razširjeno in zaradi premajhne izkušenosti premalo avtokritično. To prepričanje je po eni strani vlivalo moči, a je po drugi strani mestoma tudi zavajalo, ker je navidezno poenostavljalo probleme. Lahko bi bilo zavedlo tudi njo. Lahko bi jo bilo zaneslo recimo v slabo pojmovani internacionalizem, tistega, ki je v svoji "naivni" utopistični varianti v tistih predvojnih časih podcenjeval nacionalni moment in moč zgodovine. A Marina je vedno pokončno gojila odgovornost do lastnega naroda in njegovih pravic.

In zaneslo je ni niti v drugo smer, v prepričanje, da je politična organiziranost na izključno narodni osnovi jamstvo za uspeh, saj se je od vsega začetka izogibala situacij, v katerih bi bili narodna pripadnost in zavest podvrženi zlorabi: odklanjala je politiko, po kateri bi lahko narodna pripadnost postala razlog za spor in kontrapozicijo prav na narodni podlagi. Marine ni zaneslo niti v to smer, ker je bil njen pristop pošten in je vedela, da je rešitev lahko le v sožitju, ki ni nikoli doseženo dokončno, ker ga je treba trajno gojiti in obnavljati in predstavlja zato najtežjo pot.

Preudarjenost, smisel za praktičnost, ljubezen za jasnost, velika človeškost in poštenost so ji bile pri njenem delu in njenih izbirah v odločilno pomoč. S pomočjo teh lastnosti je gojila konstruktivno politiko, v kateri je bila polemičnost postranska ali največkrat sploh odsotna. Zato ni slučajno in tudi ne nepomembno, če smo v teh dneh mogli prebrati ugotovitve, da "je za časa Informbiroja ohranila vedno korekten odnos tudi do nasprotnikov njene politične izbire".

Lani smo ob njeni 90-letnici zapisali, da je bila njena opredelitev za spremembo KPI v DSL zanjo po politični plati logična in dosledna izbira. Po čustveni plati pa niti zanjo kot za nikogar izmed nas ta izbira ni bila lahka; a vendar je pri Marini tudi tokrat prevladal pogled naprej v iskanje novih možnih političnih odgovorov v današnjih novih razmerah. In ko se tega spominjamo, moramo poudariti, da je bila do zadnjega – poleg obrambe demokracije – ena njenih glavnih skrbi ta, kako preseči v tem sistemu pogoje, zaradi katerih je žal paradoksalno leviča prevečkrat potisnjena v tekmovanje prav proti leviči. Ta skrb je tudi naša, mora biti tudi naša!

Draga Marina, ohranili te bomo v hvaležnem spominu kot zgled pokončne politične delavke, komunistke in Slovenke, ki ji je bilo v svojih prizadevanjih do konkretnosti in do zmage.

Hvala ti za vse!

Slava tvojemu spominu!

MB

Ob začetku pogajanja o Osimu

Trst in njegovo zaledje

V neki izjavi, ki jo je objavil pred dnevi Il Piccolo, župan Staffieri izraža upanje, da bi pogajanja o Osimu - bis zasledila cilj da bi "Trst ponovno pridobil svoje naravno istrsko zaledje" in da bi "ponovno ustvarili istrski čut, ki je vezan na Trst."

Kako si predstavlja tržaški župan, da bi to uresničil? Kdaj je Občina Trst sploh spodbudila oz. sprejela katekološki pobudo, ki bi imela značilnosti dialoga, dobrih sosedskih odnosov, prijateljstva in sodelovanja, ne le v odnosu do Slovencev in Hrvatov, ki so večinski del istrskih prebivalcev, temveč niti v odnosu do italijanske manjšine, ki ne živi vedno lahkih trenutkov?

Čemu bi današnji prebivalci Istre vzpostavili s Trstom privilegiran odnos? Katera norost bi narekovala Slovencem in Hrvatom v Istri, da bi trkali prav na vrata našega mesta? Morda v imenu tistega "tradicionalnega prijateljstva", ki ga Trst izkazuje do tistih, ki jih župan dobrohotno označuje kot "sciami"? jih bodo morda privabile spodbudne in nadvse prekipevajoče tržaške gospodarske pobude? Ali pa

se bodo predali upanju, da bi koristili kakšno drobtinico državnih podpor, ki jih bo morda stari in zadihani Trst še uspel iztrgati? Bi morali torej izbrati za sogovornika Trst raje kot goričane, ali furlane ali venete, ali avstrijce, ki imajo nedvomno do njih drugačen odnos?

V popolnem pomanjkanju vsakršnega prijateljskega stika s prebivalci Istre in z njihovimi ustanovami, lahko razumemo, da zgoraj omenjene županove fantazije lahko ostanejo le besede.

Ker dialoga ne sodelovanja kratkoročno ni (in kaže, da Trst se sploh ni sposoben vključiti v to dimenzijo), potem si župan raje predstavlja taka pogajanja, ki bi nekako z vrha "imponirala" to kar bi drugače težko uresničili. Ponovno se tako poraja tista zastarela kolonizacijska logika imponiranja! Vendar kako mislijo imponirati? Z neobstoječo gospodarsko težo Trsta? Ali morda s kakšno topničarko, ki bi se premikala proti vzhodu in udejanila radikalno etnično čiščenje Istre? Tak poizkus je bil že storjen in rezultati niso bili dobri.

PAVEL FONDA

O usodi Kraške gorske skupnosti

V sredo, 10. februarja se je v Doberdolu odvijalo pomembno srečanje. Pokrajinski odbor Slovenske kulturno gospodarske zveze s sodelovanjem treh slovenskih občin na Goriškem je priredilo pomembno okroglo mizo o usodi Kraške gorske skupnosti. Poleg predsednika SKGZ za Goriško Karla Devetaka so se srečanja udeležili trije slovenski župani Lavrenčič, Primožič, in Humar, predsednik Kraške gorske skupnosti Širca, predsed-

nik Briške gorske skupnosti Corsi, deželni odbornik Tersar in deželni svetovalec Ivan Bratina. Uvodoma je župan doberdolske občine Lavrenčič na kratko obrazložil težave v katere je zašla KGS. Na podlagi državnega zakona št. 142 ni namreč več mogoče, da so v isti gorski skupnosti občine, ki spadajo v različne pokrajine. Zakon je bil sprejet, da reorganizira nekatere javne uprave, dejansko pa bo oško-

(nadaljevanje na 2. strani)

žaškem, v Trstu in okolici, to je v pokrajini, kjer so se zaradi dejanske prisotnosti teh interesov od nekda v praksi ali dopolnjevali ali prepletali ali križali ali tudi odbijali ideali in ideje narodne pravičnosti in svobode z ideali in idejami družbene pravičnosti in enakopravnosti.

Marija Bernetič – Marina se je rodila 14. marca 1902 pri Sv. Jakobu v Trstu v družini, ki je bila slovenska po narodni in delavska po družbeni pripadnosti in zavesti. Ti dve realnosti sta bili tudi na Tržaškem v neopredeljenem, nerešenem ali – bolje – v podrejenem položaju, še bolj pa sta bili nasilno potisnjeni na rob in v diskriminacijo tu pri nas po prvi svetovni vojni. Fašizem, ki je kmalu prevzel oblast, je tako delavske in demokratične pravice kot slovenske narodne pravice spravil naravnost v položaj preganjanja, zaničevanja in nasilnega zanikanja.

Leta 1918 se je pri šestnajstih letih Marina že vlučila v delavsko sindikalno stavkovno gibanje, leto kasneje pa so fašistične skvadristske skupine že napadale sedeže delavskih organizacij ter sedeže slovenskih ustanov. Tudi naša Marina je torej takrat z mnogimi drugimi do-

Upanja oziroma prepričanja, ki jih je takrat prižgala sovjetska revolucija, svežina marksistične ideologije in, v nekem smislu, samo logično sklepanje znotraj tedanjih razmer, vse to je vodilo Marino v komunistično gibanje. Postala je član KPI takoj ob njeni ustanovitvi leta 1921. Njeno prepričanje in njena značajnost sta bili očitno taki, da je bila pripravljena na marsikaj: kajti že leta '22 je prestala dve leti ječe in dve leti posebnega nadzorstva zaradi protifašistične dejavnosti, kar je pa ni odtegnilo od tega delovanja. Nasprotno, to je bil začetek dolge, skoraj legendarne poti naše tržaške slovenske "Pasionarie". Dolge poti, ki je sovpadala z glavnimi potezami in dogodki naše tukajšnje zgodovine ter zgodovine KPI vse do današnjih izbir, to je do ustanovitve DSL. Ta dolga pot se je vila z navdušenim aktivizmom skozi aretacije, ječe, mučenja, ilegalno, emigracijo, politično šolsko izobraževanje, odporniško protifašistično in narodnoosvobodilno gibanje, ženske organizacije, skozi javne povojne zadolžitve vse do izvolitve v parlament in še potem naprej. Na vsej tej dolgi poti se je Marina izkazala kot nadvse odgovoren člo-

O usodi Kraške gorske skupnosti

(nadaljevanje s 1. strani)

doval KGS. Deželni odbor je tudi pripravil svoj načrt o reorganizaciji KGS, ki bi jo ohranil samo za tržaški del. Občine goriške pokrajine bi priključili Briški gorski skupnosti s katero nimajo nič skupnega. Lavrenčič je podčrtal, da mora kraški teritorij ostati enota in da KGS mora biti ustanova, ki skrbi za Kraševce. Dodal je, da se mora KGS ohraniti kot je sedaj, ali celo razširiti se na dolinsko področje in do dela miljske občine. Povedal je tudi, da so se z istimi težavami soočali v Dolini Aostii, vendar so zadevo rešili, prav, ker je bila politična volja za tako rešitev, tega pa v našem primeru ni. Podčrtal je tudi dejstvo, da ni politične volje, da se vozle KGS reši, zato je stvar toliko bolj zaskrbljujoča.

Predsednik SKGZ za Goriško Karlo Devetak je povedal, da je tak večer eden od iniciativ, ki je SKGZ začela pripravljati, da bi skupaj z javnimi upravitelji poiskali odgovore na pereča vprašanja naše narodne skupnosti. Devetak je dejal, da zakon 142 pri-

župan sovodenjske občine Primožič je v svojem posegu povedal, da uprava kateri načeljuje želi, da se KGS ohrani in z zaskrbljenostjo vidi možnost ločitve. Sprašuje se tudi kako se bosta lahko ujemale Kras in Brda.

Števerjanski župan Humar meni, da bo zakon 142 spremenil ravnotežja in da majhnim občinam ne bo lahko obstajati in se bodo morale združevati. V tem smislu bi lahko GS bile bistveni združevalni organ. Glede BGS meni, da ni še dodobra začela delovati in jo že hočejo širiti. Mogoče pa bi močnejši slovenski imenovalec znotraj slovenske manjšine koristil, še zdaleč pa ne bo zadovoljil vseh potreb. Vsekako bo nujno sprizniti se z nekaterimi novostmi in zavzeti se v nove možne rešitve.

Predsednik Briške gorske skupnosti Adriano Corsi je takoj obrazložil stališče BGS in sicer da nimajo nobene želje po razširitvi teritorija in hočejo ostati v sedanjih mejah, ali vsaj ve-

lizacijo uprav, meni Širca, da v upravi KGS ni nobene racionalizacije, gre se v nasprotno smer. Delitev teritorija KGS, njegovih infrastruktur, tudi glede na kmetijsko realnost je zelo različna od briške. KGS je tudi mnogo bolj homogena z etničnega vidika (v BGS tega sploh ni!) Odcep goriških občin ni in ne more biti racionalna. Problem je vsebinski. KGS je treba dajati večje kompetence, npr. Kraški park. To bi bil trenutek, ko bi ljudje ne imeli več oblasti nad svojim teritorijem. Če razbijejo KGS bo enotnost kraškega teritorija izgubila. Kraška gorska skupnost vezana samo na nabrežinsko, zgoniško in repentaborsko občino ni racionalna rešitev.

Širca je brez ovinkarjenja mnenja, da so nameni deželne vlade vse prej kot jasni ali spodbudni. Iz gorske skupnosti bi morale odpasti občine, ki imajo več kot 40.000 prebivalcev (Trst bi torej izgubil svoj monopol), občine, ki imajo manj kot 15% svojega ozemlja v GS in občine, ki ne spadajo v tržaško pokrajino. Okrntev KGS je torej predvsem sad teženj, oz. davek tržaški desnici in tudi drugim strankam, ki nasprotujejo KGS in vlogi Slovencev v njej. Že samo dejstvo, da hočejo rešiti tako pereč vozle pred deželnimi volitvami je zgovorno. Dejstvo, da predsednik dežele Turello ni sprejel povabila za sestanek s KGS, tudi odbornik Barnaba se temu otepa. Dokazuje politično voljo deželne vlade do tako pomembnega problema. Povrh vsega je predsednik Turello zvrnil na ramena odb. Barnabe srečanje z župani občin, ki so članice KGS. Vsi ti faktorji so zgovorni sami po sebi. Glede stališča BGS Širca si čaka nekaj več konkretne pomoči z njihove strani. Problem KGS ni tehničnega značaja temveč politične volje.

Takoj za tem se je oglašil Corsi, ki je povedal, da ne bo zapadel v nobeno polemiko s Širco. Dejtal je, da ima Briška podobne težave kot kraška gorska skupnost, samo, da se briška ne misli pirati zakonu 142. Treba bo namreč sprejeti manjše zlo. Corsi želi, da BGS ostane taka kot je sedaj, kvečjemu, da se razširi tudi na Koprivno, Mos in Krmin.

Deželni odbornik Tersar je bil mnenja, da je problem KGS bistveno tehničnega značaja, vendar je povedal, da je glede pozitivne rešitve pesimist. Meni, da je zakon 142 precizen glede svojih namenov. Težnja po racionalizaciji in krčenjih je zelo živa. Zato je Tersar predlagal naj KGS stopi do vseh svetovalskih skupin na deželi, da preveri njihove misli in da poišče v njih širšo podporo, da bi lahko okrepilo politično voljo da KGS ostane. Širca mu je takoj odgovoril, da bo morda rešilna bilka zakon 773, ki je že na dobri poti, da bo odobren in ki bo dajal deželi kompetence o svoji notranji delitvi teritorija. V tem smislu je omenil tudi primer GS Carnia-Val Canale in Val del Ferro za katere je bivši ustavni sodnik Paladin sestavil prepričljiv predlog, ki bi obšel zakon 142. To je zopet dokaz, da za določene rešitve je nujna politična volja.

Mimo tega je treba dodati, da se Tersar sploh ne razburja, če bodo KGS zdelali na kose. Njegov pristop problemu se nam zdi pretirano tehnični in izredno hladen. Kot predstavnik deželne vlade gleda bolj na uresničitev določenih načrtov kot na ohranitev KGS in na problematiko Slovencev. Vprašljivo je to, če je tako obnašanje vezano - recimo - na bližnje volitve.

Tersarju je odgovoril Širca, ki je takoj še enkrat podčrtal, da se ne strinja s krinko tehničnega problema. Če bo odobren zakon 773, ki bo deželo poplaševal, da bo sama urejala notranje meje, ne bo več mogoče govoriti o tehničnih težavah, a zgolj o političnih.

Nato se je vnela diskusija v katero je poseglo več prisotnih. Med pomembnejše posege lahko postavimo razvijanje nekaterih misli deželnega svetovalca Ivana Bratine, ki je mnenja, da se KGS ne sme krčiti, ker bi izbrisalo neko subjektivnost. Dejtal je, da je problem KGS dejanski teritorialni problem, kjer bi tržaška občina hotela pobrati ves teritorij. Za tako rešitev se ogrevajo nacionalisti, a žal ne samo oni. Težko pa bo premostiti določila zakona 142. Treba je zato biti odprti na vse rešitve. Izrazil je solidarnost KGS, ker dejansko, mali teritorij KGS; ki bi nastal na Tržaškem ne bi imel več nobene pomembne vloge.

Nekateri so tudi zahtevali, da se Corsi jasno izreče, če se bo BGS javno zavzela za ohranitev KGS. Corsi je večkrat ponovil težnjo, da se BGS noče širiti, niti ožiti. Čez te zagotovitve pa se ni spustil.

Igor Komel je posegel v diskusijo in povedal, da je menda tako zadržanje BGS, ker ima v njej odločilno večino krščanska demokracija, ki se bolj ogreva za italijanske koristi kot slovenske. Komel je še dodal, da ni potreba posebej podčrtovati za kaj se KD ogreva, posebno kar se tiče goriške pokrajine. Komel, občinski svetovalec DSL, je po vsej verjetnosti želel tudi povedati, da so zavezništva s KD v nekoriist Slovencem kritike vredna poteza, prav v trenutku, ko je na dlani cepitev KGS, ki Slovencem nekaj pomeni.

Igor Tuta, kot bivši član odbora KGS, je bil mnenja, da je po vsej verjetnosti problem nastal kot tehnični, prepričan pa je, da je sedaj le političnega značaja. Odcepitev slovenskih občin v KGS je zanj samo pretveza, da uničijo KGS. Ni namreč mogoče, da bi si bile sosednje vasi kot npr. Jamlje in Medja vas, z istimi težavami različni, ker bi prva spadala v BGS, druga pa Kraški.

Odbornik doberdobske občine Karlo Černic je dejal, da je KGS organ v

katerem se slovenska narodna skupnost počuti najbolj doma kot kjerkoli drugje. Tudi vpliv Slovencev je v njej zelo velik in so zato tudi sogovorniki večine nekoliko drugače razpoloženi. Odločno odbiva vsako možnost cepljenja KGS in priključitve k BGS, ker ni nobenih pogojev za tako neodgovorno potezo.

Predsednik KGS Širca je v zaključku povedal, da se bo KGS odločno postavila proti delitvi in zato vabi tudi druge GS, da se v tem smislu izrečejo. Nekoliko z razočaranjem je sprejel izjavo o neopredeljenosti deželnega svetovalca DSL Bratine. Glede iniciativ je napovedal, da se bodo župani občin v KGS srečali z odbornikom Barnabo, da bo KGS stopila do svetovalskih skupin na deželi. Vendar, je podčrtal je naloga vseh, da agitiramo. Če je volja prebivalstva, da se KGS ohrani se mora ohraniti.

Večer je zaključil župan doberdobske občine Marjo Lavrenčič, ki je mnenja, da je kljub vsemu problem rešljiv, če se polarizira določeno politično dobro voljo in če bo novi zakon 773 kmalu sprejet.

Morda je dejal, bi bili morali biti opazljivejši, ko se je zakon 142 delal v parlamentu in bi prav na začetku lahko učinkovitejše posegli, da bi določene norme ne bi bile sprejete, ali bi bile dopuščene vsaj alternativne možnosti. Odločno se tudi strinja z akcijami in če bo potreba je dejal, bo treba izraziti svoje poglede tudi z demonstrativnimi akcijami, da branimo to kar se zdi primerno, da ohranimo.

MARKO JARC

naša globoke spremembe ob katerih se bo treba zamisliti, ker se bodo globoko odražale v naši skupnosti. Dejtal je tudi, da je vključitev kraških občin v BGS nesmisel, saj so si briške in kraške občine povsem različne, bodisi na teritorialnem kot na gospodarskem področju. Devetak meni, da nova preureditev sploh ne pride v poštev v kolikor si ni mogoče misliti novo, okrnjeno KGS samo za Tržaško in razširitev BGS do obronkov Krasa. Tudi zamisel o kraškem parku spodbuja k dejstvu, da mora kraško območje ostati celota. Glede manjšinske problematike, je Devetak mnenja, da se ljudje, tudi zaradi ekonomske krize identificirajo vedno bolj s teritorijem na katerem živijo in je to za našo manjšino bistvene važnosti. Manjšinska skupnost je v podrejenem položaju in mora zato razpolagati s svojim teritorijem, v nasprotnem primeru teža slovenske prisotnosti začne šibeti. Očitno je tudi, da je odnos večinskega naroda v veliki meri brezbrizen do manjšine, kar ni spodbudno. Že samo postavljanje dokazov svoje kulture, spomenike, obeležja, plošče itd., razburi predstavnike večinskega naroda, ki začnejo postavljati vse mogoče težave. Odločno se namreč postavljajo po robu, če Slovenci vrednostimo svojo kulturo, predvsem na vidnih mestih.

Devetak je zaključil svoj poseg z mislimi, da je KGS že nekaj danega in zato se ne sme dopustiti, da se sproži nasprotni proces. Od usode obstoja KGS je odvisno ali bomo Slovenci povečali ali zmanjšali svoj vpliv na teritorij v katerega spadamo.

zani na teritorije, ki spadajo k Brdom. Zanj je zakon 142 le rešitev mnogih težav. Vendar je tudi povedal, da bi primeru ustanovitve kraškega parka ne bilo nobenih zadržkov, če bi ga upravljala nova GS. Osnutek deželnega odbora, bi veljalo sprejeti, da se reši problem vseh GS tudi z novim napovedanim zakonom, ki bi dovoljeval deželam s posebnim statutom, da same upravljajo meje uprav znotraj svojih teritorijev. Corsi se emblematično sprašuje: "Ali hočemo vse? Ali hočemo nekaj in jutri kaj drugega? Treba se bo zadovoljiti s tem kar bo.

Nato je spregovoril Širca predsednik KGS, ki je mnenja, da ukinjanje tako pomembne ustanove je pravzaprav zaskrbljujoč pojav, ker se izneverja duh v katerem je KGS pravzaprav nastala glede na specifičnosti teritorija. Ni mogoče namreč pozabiti, da je Kraška gorska skupnost nastala kljub temu, da ni imela temeljnih pogojev za gorsko skupnost kar se tiče nadmorske višine. Ustanovljena je bila zadnja po vrsti predvsem zaradi svoje ekonomske izpostavljenosti in zaradi zapostavljenosti. Tržaška pokrajina je majhna in zelo ozka in zato je bilo lažje priti do Kraške gorske skupnosti, kar pa se želi danes rušiti. Vprašljiva je tudi povezanost z mesti in teritorijem, saj meni Širca, Trst, Tržič in Gorica so pravzaprav enote daleč od Kraške realnosti.

KGS je vezana na homogenost svojega teritorija s socialnega, etničnega in ekonomskega vidika. Glede zakona 142, ki je bil ustvarjen za raciona-

Kaj pomeni spoštovanje do življenja

V teh mesecih smo ponovno priče ofenzivi, ki so jo sprožili najbolj integralistični katoliški krogi, s samim papežem na čelu, proti samoodločitvi ženske za materinstvo. Jasno je, da in da bo to gibanje, v manj ali bolj glasni obliki, vedno obstajalo. Še zdaleč ne osporavamo pravice, da se katoličanke dosledno držijo katoliške morale, ki jim narekuje, da ne uporabljajo kontracepcije in da tudi v nemogočih, težkih razmerah pripeljejo do konca nosečnosti, čeprav najnovjše polemike v zvezi s posilstvi nad nunami kažejo, da le utegnejo biti razločki med posameznimi situacijami. Prav zaradi tega pa ne moremo sprejeti "svete vojne", ki so jo spet sprožili ti krogi proti zakonu 194 omikane dosegu dolgotrajnega naprednega ženskega (a ne samo) gibanja.

Kakšno moralo skrivajo papeževi anatemi proti ženskam muslimankam, ki se odločijo za splav, potem ko so bile ponižane, izničene, uporabljene kot prve tarče krutosti etnične čistke v tej umazani vojni? Kako da ni prišlo na misel svetemu očetu, da bi nemudoma izobčil posiljevalce? Kakšna morala je v tem?

Osebno prihajam iz dolgoletne delavne prakse, ki me je večkrat prisilila, da sem se soočala s problemom splava. Ženska, ki je prisiljena na to

odločitev, ni nikoli zmagovita, naspotno čuti se poražena, ponižana. Kdor ni tega razumel, gleda kot tisti, ki se borijo proti zakonu o splavu, na problem zelo izkrivljeno in instrumentalno. In prav zaradi tega, ker so te izbire tako intimne in mučne, si ne sme nihče lastiti pravice, da bi jim sodil.

Zakon 194 je zakon omikane družbe, ki je končno odpravila nizkotno in nesramno prakso skritih, razrednih splavov, ko so si lahko bogate ženske privoščile varne, privatne bolnice in ko je bilo revnim usojeno, da tvegajo življenja v ambulantah, v bednih sobah. Zakon 194 je prekinil nemoralno bogatenje "zlatih žlic". Kako pozabiti, da so med "etičnimi oporečniki" tudi zdravniki, ki so pred zakonom bogateli na koži žensk?

Z zakonom je bila dosežena zmag nad težkim pogojevanjem katoliške cerkve, ki si je instrumentalno zakrivala oči pred to realnostjo, pogojevanjem, ki je tudi danes še kako prisotno v italijanski družbi. Na eni strani prepoved splava tudi v najbolj dramatičnih primerih; ko gre za zarodek, ki ima hude napake, ko je sad posilstva, ko gre za matere-deklince, ko gre za življenje ali smrt matere, ko gre za primere obolelih za aidsom na drugi pa sta šli medicina in tehnologija tako

daleč, da je danes možna preventiva z uporabo kontracepcijskih sredstev. Za to pa je potrebna informacija, kapilarna, resna informacija.

In spet smo tu!

Pogojevanje lažne katoliške morale preprečuje spolno vzgojo v šolah, da bi se mreža družinskih posvetovalnic razširila na vso ozemlje. Čudila me je brezbriznost s katero je bila sprejeta prepoved po razdeljevanju knjižice "Lupo Alberto" po šolah. Mislim, da bi morali levica, intelektualci, zdravniki in socialno osebje nastopiti odločneje proti takšnim sklepom, ki šibijo omikano rast mladih.

Sicer pa ni slučaj, da so se glasovi proti zakonu o splavu dvignili prav v trenutku, ko je zmeda v javnem mnenju na višku, ko se vse institucije, naše demokratične družbe majejo pod vsakodnevnimi škandali. Občutek imam, da se skušajo najbolj obskurantistične sile okoristiti s tem vzdušjem negotovosti in izničiti to kar so bili civilni in kulturni dosežki dolgoletnih bojev naprednih, levičarskih gibanj.

Morda je zato spet napočil čas, da stopimo na ceste in na trge, da se odločneje postavimo v bran obseženega.

Slovo od tovarišice Ivanke Grilanc por. Svetlič

Med vaščani iz Saleža ter v ostalih vaseh zgoniške občine je globoko odjeknila vest o smrti Ivanke Grilanc por. Svetlič. Tovarišica Ivanka je bila namreč vsestransko aktivna in priljubljena tudi zaradi njenih človeških vrlin.

Rodila se je v Zgoniku 5. oktobra 1919; mlada leta je preživela doma na kmetiji, kjer je pomagala družini, saj je v otroških letih izgubila očeta. V Saležu, kjer je živela, se je leta 1940 tudi poročila in imela dve hčerki. V vojnem obdobju je tako, kot večina naših ljudi aktivno pomagala na terenu in že leta 1945 se je odločila za vstop v takratno komunistično partijo. Skupaj z možem Albertom ter bratom Dušanom je bila v stranki aktivna članica; sodelovala je pri vsaki pobudi, priskočila je na pomoč vsakič, ko si jo potreboval. Zgoniška sekcija KPI jo je leta 1975 kot prvo žensko kandidirala v sklopu Napredne liste v občinski svet, kjer je opravila zelo pozitivno eno mandatno dobo. Poleg tega je tovarišica Ivanka sodelovala v pevskem mešanem zboru Rdeča zvezda, v krajevni sekciji ANPI. S težkim srcem je sledila zgodovinskim in političnim premikom v bivši Jugoslaviji in ostalih socialističnih državah, kot tudi razkolu KPI ob nastanku Demokratične stranke levice, se je pa čeprav z določenimi pomisleki, leta 1991 vanjo vključila.

V zgoniški občini pa se ne bodo Ivanke spominjali samo zaradi njene družbene angažiranosti, ampak tudi zaradi njene prisotnosti pri vsakem pogrebu, pri vsaki poroki itd. Prav gotovo bi lahko še veliko dala svoji družini in skupnosti, če ne bi njeno srce tako nenadoma prenehalo biti. Draga Ivanka, z veliko hvaležnostjo te bomo ohranili v našem spominu.

T.B.

Predstavitev Tonelove knjige "Trieste 1941-1947"

Ob predstavitvi knjige "Trieste 1941-1947" se je 12. februarja odvijalo v Prosvetnem domu na Opčinah na pobudo Knjižnice Pinko Tomažič in tovariši zanimivo in nadvse aktualno srečanje na temo: Preteklost, ki ne mine. Gosta večera sta bila sen. Darko Bratina in Claudio Tonel, urednik omenjene knjige, ki je izšla pred dobrim letom in vsebuje prispevke slovenskih, italijanskih in hrvaških zgodovinarjev, ki so jih podali na zgodovinskem simpoziju leta 1986 v Trstu. To je časovno zadnja knjiga v nizu del, ki obravnavajo, žal, še aktualna vprašanja naše preteklosti in polpreteklosti: nacionalna identiteta, fojbe, istrski begunci.

Tonel je takoj osvetlil jedro vprašanja: kako Trst odgovarja na te teme. V zadnjih treh letih se je svet popolnoma spremenil, toda Trst ostaja isti. Obisk predsednika republike, njegove besede, pa tudi besede drugih - v prvi vrsti župana - potrjujejo, da pri nas preteklost ne mine. Dejstvo je, da nekatere politične sile špekulirajo s preteklostjo. Da je MSI postal prva stranka v Nabrežini in tretja v Trstu, pomeni da živi naše mesto na račun preteklosti. Trst gleda še vedno nazaj, čeprav so bili storjeni nemajhni koraki na poti k sožitju. Isto se dogaja na ekonomski ravni. Trst nima prave vloge, ni podjetnika ki bi nekaj tvegalo. Tonel se je dotaknil tudi Osima. Potrebna je rešitev, ki naj zadovolji zahteve slovenske manjšine

v Italiji in italijanske v Sloveniji in na Hrvaškem.

Sen. Bratina je v svojem posegu podčrtal velik prispevek, ki ga daje Tonel s svojim prav trmastim vztrajanjem osvetlitve preteklosti našega mesta. Branje Tonelovih publikacij predstavlja izhodišče za vse, ki hočejo razumeti preteklost Trsta in mu krojiti drugačno bodočnost. Vendar smo pred paradoksom, pravi Bratina, zgodovinski simpozij bi moral dobesedno predramiti in preveriti mesto, saj je bila dana priložnost, da se primerjajo različna stališča o nerešenih vprašanjih, da se mnenja kresejo in da javnost spozna pravo podobo dobe, ki je za nami in da si postavi temelje prihodnosti. Toda množični mediji so dogodek namenoma prezrli. Mesto se torej noče spoprijeti z najvažnejšimi vozi svoje zgodovine, začenjsi z leti ob prelomu stoletja pa tja do let 1941-1954. Tu bi bilo že treba prepustiti besedo psihoanalitikom, je dejal Bratina. Nato se je dotaknil tudi Osima, dvojezičnosti in sedanega stanja v bivši Jugoslaviji. "Etnično čiščenje" je na žalost postalo aktualno s sedanjostjo, nam se je v času nasilne asimilacije dogajalo podobno, za nas je veljal tehnični izraz "etnična bonifikacija". Zato je predvsem važno, da ko je govor o slovenski manjšini v Italiji in o italijanski v Sloveniji in na Hrvaškem, govorimo o subjektih, kajti, če se je v zadnjih letih kaj premostilo, se je to zgodilo prav zaradi obstoja manjših.

O vseh teh vprašanjih se je razvila bogata razprava, ki je dokazala, kako občuteni so obravnavani problemi. Že desetletja npr. živimo na Opčinah v sožitju z Istriani, zakaj se sprašujemo, tega ozračja ni mogoče prenesti na vseh ravneh. Kako je mogoče, da ljudje na oblasti pogojujejo tudi zdravne politične sile in intelektualce. Kako je mogoče npr., da dovolimo, da je še danes na openski fojbi napis, da so v njej Istriani, da množični mediji (in danes tudi predsednik republike) kar naprej ponavljajo, da so v fojbah Italijani le zato, ker so Italijani. Na vsa ta vprašanja sta tehtno odgovarjala oba govornika; pa še Pavel Fonda z daljšim posegom. Tako je Tonel spregovoril o prevladujoči tržaški kulturi, o šoli, o strukturalizaciji fojbn na račun Slovencev in komunistov.

Bratina je popolnoma odklonil recipročnost in postavil zahtevo, da se ustvarijo pogoji življenja, da se bosta lahko oba subjekta, Slovenci v Italiji, Italijani v Sloveniji in na Hrvaškem normalno razvijala, kajti vsak mora imeti svojo identiteto. V zaključku je še ponovil, da Slovenci ne smemo dopustiti, da bi nas strukturalizacije pogojevale, bojišče moramo sami izbrati.

Skratka, vabimo vas, da knjigo preberete. Podroben zapis o srečanju na Opčinah pa boste dobili v naslednji številki glasnika knjižnice Pinko Tomažič in tovariši.

STANKA HROVATIN

Deželni prispevki za nakup stanovanja

Javno srečanje o vprašanih deželnih prispevkih za nakup prvega stanovanja, ki ga je DSL priredila prejšnji teden na tržaški pomorski postaji, je privabilo pozornost občanov, ki so napolnili dvorano.

Pobuda je bila zamišljena kot informiranje javnosti o konkretnem vprašanju. Njen uspeh, kot tudi uspeh vseh tovrstnih srečanj, ki smo jih priredili v deželi, je verjetno koristno kazalo odnosa, ki ga DSL lahko vzpostavi s prebivalci in njihovimi vsakodnevnimi težavami. Naš politični cilj ni bil le, da prikazemo v javnosti izbiro javne uprave, temveč tudi, da vzpostavimo odnos medsebojne odgovornosti med upravo, v tem primeru deželno in občani, ki bi bil dostojen demokratične in moderne pravne države.

Problem je znan. Deželni odbor je dovolil, da se je ustvarilo legitimno pričakovanje po javni finančni pomoči za nakup prvega stanovanja pri tako velikem številu družin, da mu ni več v stanju zadostiti. Med 1. julijem 1990 in 7. junijem 1992 je bilo vloženih skoraj 15 tisoč prošenj. Šele po zadnjem datumu je odbor prvič plaho naznanil proslcem, naj se ne povsem zanesajo na odobritev prispevka. Da bi zadostili že vloženim prošnjam, bi bilo potrebnih približno 75 milijard lir v

vsakem izmed 20-ih let, koliko trajajo posojila. Problem je torej resničen, politična odgovornost pa je v celoti na ramenih deželnega odbora.

Tudi ni sprejemljivo, da se izključno po upravni poti izbira kriterije za odobritev prispevkov, ki naj izključijo čim večje možno število proslcev. Med razpravo o proračunu za tretletje 1993-95 v deželnem svetu decembra lani, so bili finančni prispevki in zakonski člen, ki to vprašanje ureja, tema ostrega soočenja med našo svetovalsko skupino in odborom. Ta je prišel celo do grožnje po odstopu, če bi bil naš predlog sprejet.

DSL si je postavila tri osnovne cilje: zvišati vsoto v proračunu za leto 1993; uvesti omejevalne določbe za prošnje, ki bodo vložene v bodočnosti; zagotoviti vsem proslcem jasno in gotovo pravno osnovo, začeti z normo, da novi zakoni ne smejo biti veljavni za nazaj. Naši predlogi so prikazani v okvirčku skupno z besedilom, ki je bilo odobreno. Prvi pozitivni rezultat smo dosegli že pri delu v komisiji. Odbor je od nekdaj "izvlekel" deset milijard lir več, kot je prvotno predlagal. V razpravi v skupščini je nato še obljubil, da bo v ta namen določil dodatna sredstva o priliki sprememb obračuna spomladi.

Vendar bo dobro, če obrazložimo nekaj podrobnosti o sedanjem stanju. Novi prispevki bodo lahko zadostili potrebam kakih 3 tisoč proslcev. Ti bodo nedvomno prejeli potrdila, da so bile prošnje sprejete, pred junijskimi volitvami. Povsem drugače pa bo z dodelitvijo prispevkov, saj bo denar na razpolago šele leta 1994 (8 milijard) oziroma 1995 (14 milijard). Do datuma predložitve proračuna je tudi narasla na 30 milijard lir vsota, za katero so upravičenci že dobili odobritev, ni pa še bila izplačana. Potreben je izreden organizacijski napor, da se pošepi izplačevanje prispevkov, toda istočasno je nujno, da se prizna zapadle vsote deželnega prispevka od datuma, ko je bilo podpisano posojilo, kot je mogoče in kot bi po našem predlogu morali zapisati v zakon.

Problem, ki je ponovno odprt, je zavračanje prošenj zaradi formalnih nepravilnosti. Povsem jasno je na primer, da ni mogoče upoštevati preliminarne pogodbe. Istočasno pa je tudi povsem nelegitimno, glede na to, da ni zapisano v zakonu, da pomanjkanje tovrstne pogodbe pomeni vzrok za zavrnitev prošnje tistih proslcev, ki izpolnjujejo vse zakonsko predpisane pogoje. Zato smo svetovali občanom, naj vložijo priziv proti tovrstnim, dekretom o zavrnitvi, ker so, po našem mnenju, najmanj neveljavni zaradi formalne nepravilnosti, v kolikor slonijo na kriterijih, ki jih je odbor uvedel z odlokom št. 1626 iz dne 6.4.1990 in ki ni bil "preventivno" izročen pristojni deželni svetovalski komisiji, kot predvidevajo 42. člen, drugi odstavek, deželnega zakona št. 75 iz dne 1.9.1982 ter naslednja dopolnila o javnih podporah za stanovanja.

To vprašanje nudi veliko dela sindikalnim združenjem stanovalcev in vseh, ki bi želeli priti do prvega stanovanja. Nadaljevali bomo s to zakonsko in nadzorno bitko, dokler nam bo mogoče.

UGO POLI

DEŽELNI ZAKON ŠT. 1

IZ DNE 1.2.1993

Določila za sestavo večletnega in letnega deželnega proračuna

(Finančni zakon 1993)

ČLEN 17
(izvleček)

A. Prispevek se zniža na 50.000 lir za proslce, katerih letni dohodek ne presega vsote 30 milijonov, na 30.000 lir pa za ostale proslce.

B. Ni predvidena nikakršna olajšava pri nakupu dela stanovanja, kot tudi ne pri kupoprodaji med sorodniki do drugega kolena.

C. Predložitev prošnje ne daje avtomatično pravice do prispevka, tudi če so izpolnjeni vsi predvideni pogoji. Prispevki bodo dodeljeni do izčrpanja sredstev, predvidenih v proračunu.

D. Določilo iz člena A. velja za prošnje, vložene po 8. juniju 1992.

E. Med upravičenci, ki so vložili prošnje pred 8. junijem 1992, imajo prednost tisti, ki so do 31. decembra 1992 podpisali kupoprodajno pogodbo za stanovanje, navedeno v prošnji, ali so registrirali preliminarno pogodbo, ali so začeli z gradnjo oziroma popravilom stanovanja.

Dodatno prednost imajo stanovanja z uporabno površino, ki ne presega 120 kvadratnih metrov, ali 140 kvadratnih metrov, če gre za stanovanje, potrebna korenite obnove, kar mora izhajati iz uradnega akta.

F. Odobrena je finančna postavka 8. milijonov za leto 1994 in 14.000 milijonov za leto 1995.

PREDLOG DSL

A. Nasproten glas.

B. Iz olajšav so izključene le pogodbe med starši in otroci ali vnuki, med katerimi so dedne vezi.

C. Predložitev prošnje ne daje pravice, temveč samo možnost za odobritev prispevka. Sprejetje prošnje z odlokom deželnega odbora pomeni začetek subjektivne pravice proslca.

D. Dodatek: Izplačilo prispevka vsekakor obsega vsoto zapadlih rokov vračanja posojila.

E. Pozitivni glas

F. Po 1. januarju 1993:

a) so izključene iz razdeljevanja prispevkov prošnje za luksuzna stanovanja ali za stanovanja z bivalno površino nad 130 kvadratnih metrov; površina se lahko dvigne za 10 kvadratnih metrov za vsakega družinskega člana po petem.

Omejitev ni veljavna za popolno prenovo stanovanja in za nakup stanovanj, ki so stara več kot 20 let.

b) sredstva, ki so na razpolago v proračunu, se deli: - 60% proslcem z letnimi dohodki, kot so določeni za davek IRPEF, do 25 milijonov lir; - 30% proslcem z letnimi dohodki, kot so določeni za davek IRPEF, do 34 milijonov lir.

G. Za potrebe iz členov 88 in 94 - v skladu s spremembami, uvedenimi s členom 38 deželnega zakona št. 37 iz dne 30. maja 1988 - deželnega zakona št. 75 iz dne 1. septembra 1982, so odobrene postavke za 20-letno obdobje:

- od leta 1993 lir 20.000 milijonov;

- od leta 1994 lir 20.000 milijonov;

- od leta 1995 lir 5.000 milijonov.

DAROVI IN PRISPEVKI

Ob poravnavi naročnine so v sklad DELA prispevali tovariši:

Slava PERIC in MISLEJ - Nabrežina postaja 3.000 lir, Milko GABROVEC - Nabrežina 8.000 lir, Marija KOŠIR - Nabrežina 8.000 lir, Bogo ROJC - Nabrežina 8.000 lir, Marica ŠKERK in DOLJAK - Praprot 8.000 lir, ČUK ALBIN - Lakotiče 20.000 lir, Milan KANTE - Samatorca 13.000 lir, COLJA Ladi - Samatorca 20 13.000, Vinko ŽAGAR - Opčine 8.000 lir.

V spomin na Ivanko Hrovatin daruje Gizela ČUK iz Trebč 20.000 lir za sklad DELA.

V spomin na Rudija BLAŽIČA daruje Stanka HROVATIN iz Opčin 50.000 lir za sklad DELA.

V spomin na drago tovarišico Marijo (Marino) Bernetič darujejo tovariši Armida, Spartaco in Valentinis iz Škednja 100.000 lir za sklad DELA.

V spomin na tov. Marino Bernetič daruje sekcija DSL iz Opčin 50.000 lir in sekcija DSL iz Zgonika 50.000 lir za sklad DELA.

Lepo je obujati prijetne spomine

Pri delu se človek kar hitro odloči. Tako se je zgodilo tudi med samim potekom na lanskem festivalu tiska l'Unità in Delo na Opčinah. V devetih smo se odločili, da obiščemo vsedržavni festival l'Unità v Reggio Emili. Takoj smo odločili datum odhoda in kot dogovorjeno zjutraj smo odpotovali proti našemu cilju. Vožnja po avtocesti je bila hitra in prijetna, vreme ugodno in za uro kosila smo že sedeli pri mizi v enem izmed tolikšnih restavracij na festivalu. Izlet se je začel v najboljšem redu. Začeli smo misliti na prenočišče in za rešitev tega vprašanja smo zadolžili tov. Rudija Wilhelma, znanega in izkušenega organizatorja za tovrstne probleme. Kmalu smo imeli jamstvo, da bomo prenočevali v arhitektonskem zanimivem kraju, v vasi Gualtieri, 28

km oddaljeni od Reggia na poti proti Mantovi.

Izdelali smo program za našo tridnevno bivanje: zjutraj in popoldne, izleti po okolici, zvečer obisk festivala s svojimi bogatimi ponudbami. Tako smo si ogledali Guastallo (sejem), Carpi, cetner Reggia ter grobnico in domačijo-muzej bratov Cervi v Campagine. Zvečer na festivalu pa razne šotore s trgovskimi ponudbami. Privoščili smo si raznovrstne specialitete v restavracijah (čevapčičev nismo zasledili) ter prisostvovali zanimivim razpravam.

Presenetilo nas je neverjetno število poslušalcev tako na srečanju z generalnim tajnikom sindikata CGIL Bruno Trentin, s predsednikoma zbornice in senata Giorgio Napolitano in Giovanni Spadolini ter s predsedni-

kom poslancev stranke demokratične levice Massimo D'Alema.

V soboto, po zaključnem govoru generalnega tajnika naše stranke Occhettom, smo se podali proti domu, zadovoljni za vse kar smo preživeli, videli in slišali z globokim občutkom, da stranka v Reggio Emili razpolaga z dragocenim kapitalom, s sposobnim, vestnim in poštenim človekom. Tako smo tudi zvedeli ob našem slovesu, da prihodnji (letošnji) festival organiziran v Bologni in drugo, da zadnje leto se je poslovanje strankinega glasila l'Unità zaključilo v ravnovesju. Nekaj grenkobe je tlelo v nas ob občutku, da je izleta konec, a v srcu globoko utišnjen izrek očeta Cervija: "Dopo un raccolto, ne viene un'altro".

Na sliki skupina Opencev pri glavnem vходу.

